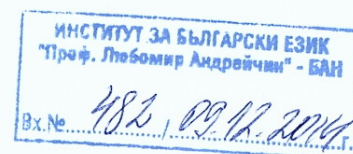

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за заемане на академичната длъжност професор по направление 2.1. Филология, научна специалност Български език (българска лексикология и лексикография) съгласно с обявата в ДВ № 62/29.07.2014 г. с кандидат доктор ДИАНА ГЕОРГИЕВА БЛАГОЕВА-СТЕФАНОВА, доцент в Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“, София

Рецензент: Стоян Панайотов Буров, доктор на филологическите науки, професор във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“

Доц. д-р Диана Георгиева Благоева-Стефанова е единствен кандидат по обявения от Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ конкурс за професор по направление 2.1. Филология, научна специалност Български език (българска лексикология и лексикография) (Държавен вестник, № 62 от 29.07.2014 г.).

В конкурса тя участва с колективни и самостоятелни изследвания, сред които важно място заема трудът *Динамика и иновационни процеси в българската лексика в края на ХХ и началото на ХХІ век*, който е отпечатан като част от голямата тритомна *Българска лексикология и фразеология* (2013), т. 1. *Българска лексикология* (с. 215-394). Това съчинение е подготвено в съавторство със С. Колковска, като в началото (с. 215) е посочено разпределението на материала между двете. Част от третата и цялата четвърта глава обаче са написани в съавторство. Тандемът Благоева – Колковска се среща и при още 15 заглавия на студии и статии, заедно те участват и в съставителството на *Речника на новите думи в българския език* (2010). Някои от статиите, представени в конкурса, са написани в съавторство със Светла Коева, а други са подготвени в сътрудничество със С. Колковска и други съавтори – Ванина Сумрова, Владко Мурдаров, Надежда Костова, Цветелина Георгиева, Атанаска Атанасова и др. От представения списък с 6 заглавия на студии и 47 на статии съавторство е отбелязано при 25 заглавия, т.е. самостоятелен характер имат 28 труда (3 студии и 25 статии). Налице е баланс между самостоятелните и колективните авторства, от който достатъчно ясно може да се съди за научните постижения на кандидатката. В конкурса се участва и с няколко речника – три тома от *Речника на българския език* (т. XIII, XIV и XV), споменатия *Речник на новите думи в българския език* (2010) и с един малък българско-английски речник (2013). Важна част в научните занимания на Д. Благоева заема участието ѝ в създаването на електронни ресурси – за Българския национален корпус, лексикални ресурси, библиографска информационна система, бази данни на неологизмите и др.

Някои от студиите и статиите са публикувани в чуждестранни сборници и периодични издания (Полша, Виена, Прага, Братислава, Испания, Украйна и др.), други – на чужди езици (английски, полски, руски). Повечето от тях са в резултат на участия в международни конференции, конгреси, симпозиуми и под. Кандидатката е отбелязала, че има 48 такива участия от началото на научната си кариера, но не се посочва броят на участията след заемането на доцентската академична длъжност. Има публикации и в електронни издания.

Като цяло продукцията, с която се участва в конкурса, има не само внушителен обем, но и представителен характер за научните интереси и постижения на кандидатката.

Диана Георгиева Благоева-Стефанова е завършила славянска филология (полски език) с отличен успех през 1985 г. От 1987 до 1995 г. работи като асистент, старши асистент и главен асистент в Русенския университет „Ангел Кънчев”, където преподава български език на чужденци и води лекции и упражнения по съвременен български език на студентите от педагогическия факултет. От 1995 г. преминава на работа в Института за български език „Проф. Л. Андрейчин”, където работи и в момента и заема от 2012 г. административната длъжност зам.-директор. Преди това е била ръководител на Секцията за българска лексикология и лексикография (2010-2012). Присъдена ѝ е образователната и научна степен „доктор” през 1994 г., става доцент през 2006 г. Авторка и съавторка на 2 монографии, 12 речника, 6 студии, 74 статии, рецензии, езикови бележки и др. Съставител и редактор на 8 научни издания (сборници, библиографии). Правила е преводи на научна литература от полски език, сред които трябва да отбележим особено превода на монографията на Малгожата Коритковска *Типове предикатно-аргументни структури* (т. 5 от *Българско-полската съпоставителна граматика*) (2011).

В сравнително краткия период след първата хабилитация през 2006 г. досега кандидатката е работила изключително интензивно и продуктивно и участва в конкурса за професор с достатъчно по количество изследвания, повечето от които представляват висок научен и приложен принос в следните области: лексикология и словообразуване (българска неология), лексикография (тълковна, двуезична, неография, корпусна и компютърна лексикография), разработка на електронни корпуси и лексикални ресурси за българския език.

Диана Благоева не е само кабинетен учен, вдълбочен в интересния свят на думите и значенията, тя е, доколкото мога да съдя, деен организатор на научните проекти и изследвания в областта на лексикологията и лексикографията, което малко по малко я натова с отговорността да бъде един от съвременните стожери на Института за български език, достоен последовател на своите предшественици, някои от които, като Емилия Пернишка, Мария Попова, Лилия Крумова Цветкова, постепенно се оттеглят от ръководството на научния живот в това най-престижно и единствено по рода си национално средище за проучване на българския език. Екипната работа по научните проекти и теми, по подготовката на езиковите корпуси и библиографии, по съставителството на *Речника на новите думи в българския език* и особено на *Речника на българския език* е доказателство за организационния талант на кандидатката за професор и за уменията ѝ да работи с други хора, да съгласува тези и теми и да примирява позиции, а често и да се нагърбва с най-важната част от дейността по съответното изследване. Струва ми се, че именно тези качества на Диана Благоева ѝ отреждат сегашната лидерска позиция по отношение на изследванията и продукцията в областта на лексикологията и лексикографията. Намирам за особено плодотворно сътрудничеството ѝ и единомислието ѝ със Сия Колковска и Светла Коева: с първата – по отношение на изследванията в областта на лексикологията и на речниковото дело, с втората – по отношение на възгледа за водещата роля на компютърната лингвистика, казано най-общо, в съвременните изследвания и в реализацията на научните продукти.

Диана Благоева отстоява разбирането, че съвременното и бъдещето на лексикологията и лексикографията са немислими без употребата на информационните науки. Това е модерен принцип на мислене и работа, който приобщава българската лингвистика към европейското лингвистично общество. Няма друга институция в България, на която да е отредена такава иновативна роля. Ето защо аз слагам основен акцент в дейността на

кандидатката за професор в областта на така нар. корпусна лексикография – особено по отношение на изработването на електронния корпус с над 400 млн. думи, използван като един от основните ресурси при работата върху *Речника на българския език* от XIII том насам, и по отношение на приложението на корпусно базирания метод за полуавтоматично откриване на лексикални неологизми, вече успешно приложен при подготовката на словника на *Речника на новите думи в българския език* от 2010 г. Друг подобен акцент е участието на Д. Благоева в разработването на концепцията за уеббазирана лексикографска система LexIt, която може да се използва за нуждите на компютърната лексикография – подготовка на различни типове речници на българския език. Висока оценка заслужава и работата ѝ в изграждането и разширяването на най-големия електронен корпус на българския език, известен с името *Български национален корпус*, както и участието ѝ в създаването на концепцията и при разработката на „Инфолекс“ – електронни лексикални ресурси за българския език, включени в европейската инфраструктура Meta-Net. Както е отбелязано, методическото ръководство при изграждането на тези ресурси е осъществено от Д. Благоева.

Най-голям е научният принос на кандидатката за професор в областта на така нар. неология – наука за изследване на неологизмите в българския език. По-голямата част от студиите и статиите, представени за участие в конкурса, са именно в тази област. Важно място е отредено на споменатото вече изследване, включено като част в т. 1 на *Българската лексикология и фразеология* (2013), което синтезира в едно цяло множество по-малки приноси по отделни конкретни въпроси. Във фокуса на това изследване са иновационните процеси в българската лексика от 90-те години на XX век до наши дни – период, който, както правилно е отбелязано, се характеризира с подчертано голяма лексикална динамика. Важна част от тази динамика е именно появата на нови думи и значения при активизиране на определени словообразователни възможности на българския език или чрез заимстване и калкиране на готови единици от чужди езици. Втората глава от изследването е посветена именно на начините и пътищата за обновяването на българската лексика, сред които авторката подробно разглежда обновяването чрез словообразуване и чрез заемане от други езици (преди всичко – от английски език). Много добре са обяснени основните съвременни тенденции в българската лексика – интернационализация, национализация (един не особено сполучлив термин) (одомашняване на чужда лексика или на нейни компоненти, адаптация към системата на българския език, интеграция на чуждите думи), интелектуализация и демократизация (колоквиализация, жаргонизация и експресивизация) на неологизмите. Специално на интеграцията на неологизмите е посветена и петата глава. На Д. Благоева принадлежи и разработката на първата глава *Теоретични основи на неологията*. Тук се обясняват разбиранията за неологията като наука и основните понятия и термини на тази наука: неологизъм, оказионализъм. По-нататък се предлагат и критерии за разграничаването на неологизмите и оказионализмите и се прави типология на едните и другите. Накратко са разгледани основните лингвистични теории за неологизмите, като се обобщава, че така нар. конкретно-историческа теория на руската лингвистка З. Н. Котелова „дава най-адекватна представа за същността на неологизмите“ (стр. 226).

В сферата на неологията преброявам още три студии на авторката: *Актуални процеси в българската обществено-политическа лексика* (2012), *Динамика в концептосферата „Общество и политика“ в края на XX и началото на XXI в. (върху български и чешки езиков материал)* (2013) и *Интернационализация на новата лексика (върху материал от българския език)* (2012, в съавторство със С. Колковска), както и 22 статии от списъка на публикациите, сред които някои имат важно популяризаторско

значение относно същността, предмета и задачите на неологията, а други са посветени на важни процеси в съвременната лексикална динамика и на характерни особености на неологизмите.

Би могло да се твърди, че на този етап от развитието на българската лингвистика публикациите на Диана Благоева в сферата на неологията я правят водещ български учен в тази сфера.

Резултатите от научната разработка на авторката в областта на неологията намират практическо приложение в така нар. неография, един термин, създаден по аналогия на термина лексикография, с който се назовават лексикографските описания на иновациите в лексиката на българския език. Тук специално място заема вече отбелязаният *Речник на новите думи в българския език* (2010), подготвен в съавторство с Е. Пернишка и С. Колковска. Този речник има амбициозната задача да опише всички нови думи и значения в българския език от последното десетилетие на XX век до момента на отпечатването му, което означава като цяло един период от 20 години – време, през което първите неологизми вероятно вече не се възприемат от носителите на езика като нови. Авторките си дават сметка за това, но обясняват решението си с нуждата този речник да даде една сравнително изчерпателна картина на движението в лексиката на езика след преломната в много отношения 1989 г. Намирам решението за правилно. Ето защо не предизвиквам моето възмущение включването на словника на издадения през 2001 г. първи речник на новите думи и значения на трите авторки в словника на речника от 2010 г. Важно е да се отбележи още, че при събирането на емпиричния материал е приложен съвременен лексикографски подход. За целите на речника е създаден специален електронен корпус с дигитализирани текстове, издадени от 1990 до 2009 г., който съдържа 240 млн. думи. Корпусът е обработен с помощта на специална компютърна програма и така е генериран азбучно-честотният списък на съдържащите се в корпуса словоформи. Речникът съдържа около 5000 статии, от които около 4300 са за нови думи (новосъздадени или новозаети) и около 700 – за нови значения на ненови думи.

Важно място в научната дейност на кандидатката за професор заема работата ѝ по съставителството и редакторството на многотомния *Речник на българския език*, по-специално на т. XIII, XIV и XV, който е под печат. Препоръчвам на Д. Благоева да даде всичко от себе си в обозримото бъдеще този речник да бъде завършен, за да се осъществи заветът на вече много поколения български книжовници, строители и радатели на българския език от Възраждането и създаването на Българското книжовно дружество до днес. Заедно със своите сътрудници тя има уникалния шанс да се увенчае със славата на труженика, който ще доведе до края това национално дело. Казвам „труженик“, защото имам предвид романтичното определение на Самюел Джонсън, автор на първия тълковен речник на английския език, на думата *лексикограф*: „lexicographer: a writer of dictionaries; a harmless drudge that busies himself in tracing the original and detailing the signification of words” („лексикограф: писач на речници; безобиден работяга, който се мъчи да установи първоначалния смисъл на думите и да опише техните значения”). Пожелавам на Д. Благоева да бъде такъв „безобиден работяга” по отношение на *Речника на българския език*.

Педагогическата дейност на кандидатката не е богата: водила е лекции по увод в езикознанието в Русенския университет и по корпусна лингвистика в магистърската програма по компютърна лингвистика на СУ „Св. Климент Охридски”.

Тя е ръководителка на двама докторанти: един задочен и един на свободна подготовка. Член е на две международни редакционни колегии.

Има широко участие в ръководството и изпълнението на научни проекти – институтски, национални, международни. Ръководи един проект на Института за български език и 3 международни проекта. Участва с рецензии и становища в работата на научни журита, които присъждат научни степени и академични длъжности.

Като имам предвид неуморната мащабна дейност на Диана Георгиева Благоева-Стефанова в полето на българската лингвистика в периода след заемането на доцентската длъжност досега – научна продукция, организационна дейност, административна дейност, работа в екипи, изпълнение на проекти, създаване на електронни корпуси и пр., смятам, че кандидатурата ѝ за професор по български език (българска лексикология и лексикография) отговаря на изискванията на закона и на правилника на института, ето защо препоръчвам на членовете на уважаемото жури да подкрепят с положителен вот тази кандидатура, а аз самият ще гласувам с чиста съвест ЗА избора ѝ като професор.

8 декември 2014 г.

Рецензент:
Проф. д.ф.н. Стоян БУРОВ